

XXXV олимпијада

1. Нека $m, n \in \mathbb{N}$, а $a_1, a_2, \dots, a_m$ се меѓусебно различни елементи од множеството $\{1, 2, \dots, n\}$. Ако $a_i + a_j \leq n$ за некои $i, j, 1 \leq i < j \leq m$, тогаш постои $k, 1 \leq k \leq m$, таков што $a_i + a_j = a_k$. Докажи дека

$$\frac{a_1 + a_2 + \dots + a_m}{m} \geq \frac{n+1}{2}.$$

Решение. Без ограничување на општоста можеме да претпоставиме дека за броевите $a_1, a_2, \dots, a_n$ важи $a_1 < a_2 < \dots < a_m$. Ќе докажеме дека за секој $i = 1, 2, \dots, m$ важи $a_i + a_{m-i+1} \geq n+1$.

Нека претпоставиме дека постои i таков што $a_i + a_{m-i+1} \leq n$. Тогаш,

$$a_{m-i+1} < a_{m-i+1} + a_1 < a_{m-i+1} + a_2 < \dots < a_{m-i+1} + a_i \leq n.$$

Според тоа, добивме $i+1$ различни броеви кои припаѓаат на множеството $\{a_{m-i+1}, a_{m-i+2}, a_{m-i+3}, \dots, a_m\}$ кое има i елементи, што е противречност. Значи, за секој $i = 1, 2, \dots, m$ важи $a_i + a_{m-i+1} \geq n+1$.

Од претходно изнесеното следува дека

$$\begin{aligned} 2(a_1 + a_2 + \dots + a_m) &= (a_1 + a_m) + (a_2 + a_{m-1}) + \dots + (a_{m-1} + a_2) + (a_m + a_1) \\ &\geq m(n+1), \end{aligned}$$

т.е. $\frac{a_1 + a_2 + \dots + a_m}{m} \geq \frac{n+1}{2}$, што и требаше да се докаже.

2. Даден е $\triangle ABC$, со $\overline{AB} = \overline{AC}$. Нека
- M е средина на страната BC , а O е точка на правата AM таква што OB е нормална на AB ,
  - Q е произволна точка на страната BC различна од B и C .
  - E се наоѓа на правата AB и F припаѓа на правата AC и притоа точките E, Q и F се различни и колинеарни.

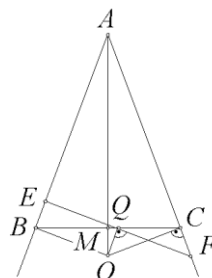
Докажи дека OQ е нормална на EF ако и само ако $\overline{QE} = \overline{QF}$.

Решение. Нека $OQ \perp EF$ (цртеж десно). Без ограничување на општоста можеме да земеме дека $Q \in MC$.

Од

$$\angle OBE + \angle OQE = 180^\circ$$

следува дека четириаголникот $OQEB$ е тетивен. Оттука следува дека $\angle OEQ = \angle OBQ = \angle OAB$. Од друга страна $\angle FCO = \angle FQO = 90^\circ$, што значи дека четириаголникот $OFCQ$ е тетивен. Затоа

$$\angle QOF = 180^\circ - \angle FCQ = \angle BCA,$$

од што следува дека

$$\angle OFQ = 90^\circ - \angle QOF = \angle CAM = \angle QEO.$$

Според тоа, $\triangle EOF$ е рамнокрак со висина OQ , од што следува $\overline{EQ} = \overline{FQ}$.

Нека претпоставиме дека $\overline{EQ} = \overline{FQ}$. Применуваме централна симетрија на B и E во однос на точката Q .

Нека B' е сликата на B при оваа централна симетрија.

Од $\overline{EQ} = \overline{FQ}$ следува дека F е сликата на E . Од

$B'F \parallel BE$ следува дека триаголниците ABC и $FB'C$

се слични, па затоа $\overline{CF} = \overline{B'F} = \overline{BE}$. Од

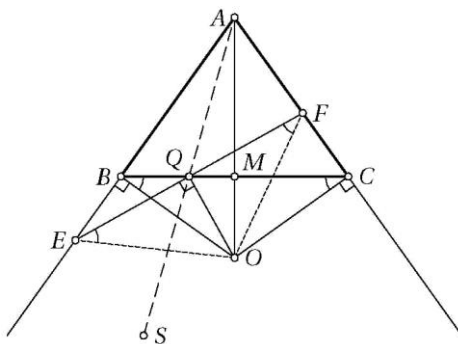
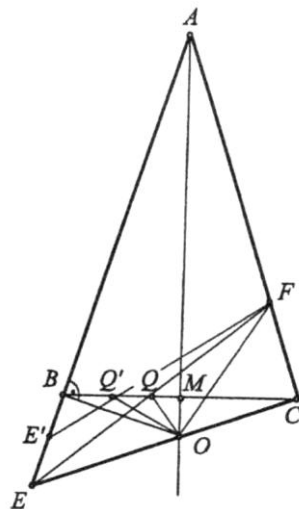
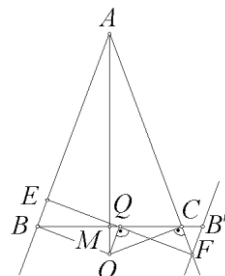
$$\angle EBO = 90^\circ = \angle FCO, \overline{OB} = \overline{OC} \text{ и } \overline{BE} = \overline{CF}$$

следува дека $\triangle OEB \cong \triangle OFC$ па затоа $\overline{OE} = \overline{OF}$. Според тоа, $\triangle OFE$ е рамнокрак со основа EF и тежишна линија OQ , па затоа $OQ \perp EF$.

Забелешка. Импликацијата: Од $\overline{QE} = \overline{QF}$ следува $OQ \perp EF$, може да се докаже и на следниов начин.

Втор начин. Нека $\overline{QE} = \overline{QF}$. На отсечката BC земаме точка Q' таква што $\angle OQ'F = 90^\circ$, цртеж десно. Нека $FQ' \cap AB \equiv E'$. Бидејќи $OQ' \perp FE'$, од претходно докажаното следува $\overline{Q'E'} = \overline{Q'F}$. Од друга страна, по претпоставка $\overline{QE} = \overline{QF}$. Оттука следува дека мора да е $Q' \equiv Q$, бидејќи во спротивно добиваме $QQ' \parallel AB$, што е противречност. Освен тоа и $E' \equiv E$, па затоа $OQ \perp FE$.

Трет начин. Нека $\overline{QE} = \overline{QF}$ и нека точката S е симетрична на точката A во однос на точката Q . Тогаш четириаголникот $AESF$ е паралелограм. Од друга страна, ако нормалата на точката Q на правата OQ ги сече правите AB и AC соодветно во точкките E' и F' , тогаш од претходно дока-

жаното следува дека $\overline{Q'E'} = \overline{Q'F'}$, па затоа $AE'SF'$ е паралелограм, од каде што следува $E' \equiv E$, $F' \equiv F$ и $OQ \perp FE$.

3. За секој $k \in \mathbb{N}$ со $f(k)$ да го означиме бројот на елементите од множеството $\{k+1, k+2, \dots, 2k\}$ кои запишани во броен систем со основа 2 имаат точно три единици.

а) Докажи дека за секој $m \in \mathbb{N}$, постои барем еден $k \in \mathbb{N}$ таков што $f(k) = m$.

б) Најди ги сите природни броеви m за кои постои точно еден број k таков што $f(k) = m$.

Решение. *Прв начин.* Нека M е множеството од сите природни броеви во чиј бинарен запис има точно три единици. Природен број n во својот бинарен запис има точно три единици ако $n = 2^\alpha + 2^\beta + 2^\gamma$, каде α, β, γ се различни ненегативни цели броеви. Според тоа,

$$M = \{n \mid n = 2^\alpha + 2^\beta + 2^\gamma, \alpha > \beta > \gamma \geq 0\}.$$

Ако $n \in M$, тогаш

$$2n = 2(2^\alpha + 2^\beta + 2^\gamma) = 2^{\alpha+1} + 2^{\beta+1} + 2^{\gamma+1},$$

па затоа $2n \in M$. Ако $2n \in M$, тогаш

$$2n = 2^{\alpha+1} + 2^{\beta+1} + 2^{\gamma+1}$$

и притоа $\alpha > \beta > \gamma \geq 0$, од што следува дека

$$n = 2^\alpha + 2^\beta + 2^\gamma,$$

каде α, β, γ се различни ненегативни цели броеви. Според тоа,

$$n \in M \text{ ако и само ако } 2n \in M. \tag{1}$$

Нека $B_k = \{1, 2, \dots, k\} \cap M$ и $A_k = \{k+1, k+2, \dots, 2k\} \cap M$. Тогаш, $f(k) = |A_k|$.

Ако ставиме $g(k) = |B_k|$, тогаш $f(k) = g(2k) - g(k)$, бидејќи $A_k = B_{2k} \setminus B_k$.

Ако $k = 2^t$, тогаш $B_k = \{n \mid n = 2^\alpha + 2^\beta + 2^\gamma, t > \alpha > \beta > \gamma \geq 0\}$, па затоа $g(k)$ е еднаков на бројот на сите тројки (α, β, γ) за кои важи $t > \alpha > \beta > \gamma \geq 0$, а такви тројки вкупно се $\binom{t}{3} = \frac{t(t-1)(t-2)}{6}$. Според тоа,

$$f(2^t) = g(2 \cdot 2^t) - g(2^t) = \binom{t+1}{3} - \binom{t}{3} = \binom{t}{2} = \frac{t(t-1)}{2}.$$

Да ги разгледаме множествата A_k и A_{k+1} , т.е. множествата

$$\{k+1, k+2, \dots, 2k\} \cap M \text{ и } \{k+2, \dots, 2k, 2k+1, 2k+2\} \cap M.$$

Бидејќи тие се разликуваат само во тоа дали $k+1, 2k+1, 2k+2 \in M$, од $2k+2 = 2(k+1)$ и од (1) следува дека дека:

$$\text{ако } 2k+1 \in M, \text{ тогаш } A_{k+1} = A_k \cup \{2k+1\}, \text{ и} \tag{2}$$

$$\text{ако } 2k+1 \notin M, \text{ тогаш } A_{k+1} = A_k, \quad (3)$$

па затоа

$$\text{ако } 2k+1 \in M, \text{ тогаш } f(k+1) = f(k)+1, \text{ и} \quad (4)$$

$$\text{ако } 2k+1 \notin M, \text{ тогаш } f(k+1) = f(k). \quad (5)$$

Од $f(2^t) = \binom{t}{2}$ следува дека за секој m постои t , таков што $f(2^t) > m$. Сега од $f(1) = f(2) = f(3) = 0$ и $f(4) = 1$ следува дека за секој m постои k , таков што $f(k) = m$, со што е докажано тврдењето под а).

Понатаму, нека за природниот број m постои точно еден природен број k таков што $f(k) = m$. Од (4) и (5) следува $f(k-1) = m-1$ и $f(k+1) = m+1$. Понатаму, од (2) и (3) следува $2(k-1)+1 \in M$ и $2k+1 \in M$.

Од $2k+1 \in M$ следува $2k = 2^\alpha + 2^\beta$, за $\alpha > \beta \geq 1$. Од $2k-1 \in M$ следува $\beta \neq 1$. Ако $\beta > 2$, тогаш $2k-1 = 2^\alpha + 2^{\beta-1} + 2^{\beta-2} + \dots + 2+1 \notin M$, па затоа $\alpha > \beta = 2$. Според тоа $2k = 2^\alpha + 2^2$, т.е. $k = 2^{\alpha-1} + 2$, за $\alpha-1 \geq 2$.

Значи $f(k) = m$ има единствено решение ако и само ако $k = 2^{\alpha-1} + 2$, за $\alpha-1 \geq 2$ и тогаш

$$\begin{aligned} m = f(k) &= g(2k) - g(k) = g(2^\alpha + 4) - g(2^{\alpha-1} + 2) \\ &= 1 + g(2^\alpha) - g(2^{\alpha-1}) = 1 + \binom{\alpha}{3} - \binom{\alpha-1}{3} = 1 + \binom{\alpha-1}{2} \end{aligned}$$

Последното равенство е исполнето бидејќи

$$B_{2^t+2} = B_{2^t+1} = B_{2^t}, \text{ т.е. } g(2^t+2) = g(2^t)$$

и

$$\begin{aligned} B_{2^t+4} &= B_{2^t+2^2} = B_{2^t+2^1+2^0} = B_{2^t+2} \cup \{2^t+2+1\} \text{ т.е.} \\ g(2^t+4) &= g(2^t+2)+1 = g(2^t)+1. \end{aligned}$$

Конечно, решението под б) е $m = f(k) = 1 + \binom{t}{2}$, $t \geq 2$.

Втор начин. а) Со b_n да го означиме бројот на единиците во бинарниот запис на природниот број n . Бидејќи $b_{2k+2} = b_{k+1}$ и $b_{2k+1} = b_k + 1$, важи

$$f(k+1) = \begin{cases} f(k)+1, & \text{ако } b_k = 2, \\ f(k), & \text{во спротивно.} \end{cases} \quad (1)$$

Исто така, $f(1) = 0$. Бидејќи $b_k = 2$ важи за бесконечно многу вредности k , функцијата f е неограничена, па затоа нејзината слика е целото множество $\mathbb{N}_0$.

б) Бидејќи функцијата f е растечка, k е единствено решение на равенката $f(k) = m$ ако и само ако $f(k-1) < f(k) < f(k+1)$. Според (1), последното е

еквивалентно со $b_{k-1} = b_k = 2$, а ова е можно ако и само ако $k = 2^t + 2$ за некој природен број $t > 1$. Тогаш множеството $\{k+1, k+2, \dots, 2k\}$ го содржи бројот $2^{t+1} + 3 = 10\dots 011_2$ и уште $\binom{t}{2}$ бинарни $(t+1)$ -цифрени броеви со три единици. Затоа, $m = f(k) = 1 + \binom{t}{2}$, $t \geq 2$.

4. Определи ги подредени парови природни броеви (m, n) такви што $\frac{n^3+1}{mn-1} \in \mathbb{N}$.

Решение. *Прв начин.* Нека $\frac{n^3+1}{mn-1} = k$, за $m, n, k \in \mathbb{N}$. Тогаш, $n^3 + 1 = mnk - k$, т.е. $n(mk - n^2) = k + 1$. Значи, $k + 1 = np$, т.е. $k = np - 1$, за $p \in \mathbb{N}$. Според тоа, $n^3 + 1 = mn^2p - mn - np + 1$ од што следува $n(n^2 - mnp + m + p) = 0$ и како $n \in \mathbb{N}$ добиваме $n^2 - mnp + m + p = 0$. Последната равенка разгледувана како квадратна равенка по n мора да има решение во $\mathbb{N}$, па затоа

$$(pm)^2 - 4(m+p) = a^2,$$

за некој $a \in \mathbb{N}$ и како $(pm)^2 - 4(m+p) < (pm)^2$ добиваме $a < pm$. Од

$$(pm)^2 - 4(m+p) - (pm-1)^2 = -4(m+p) + 2pm - 1 \neq 0$$

следува $a \neq pm - 1$. Понатаму, од

$$a^2 = (pm-2)^2 + 4pm - 4 - 4(m+p) = (pm-2)^2 + 4(p-1)(m-1) - 8$$

и $a \leq pm - 2$ следува дека $(p-1)(m-1) \leq 2$.

Ако $p = 1$, тогаш од $a^2 = m^2 - 4m - 4 = (m-2)^2 - 8$ следува дека

$$8 = (m-2)^2 - a^2 = (m-2-a)(m-2+a).$$

Ако $m-2-a=2$, $m-2+a=4$ или $m-2-a=4$, $m-2+a=2$, тогаш $2m-4=6$, т.е. $m=5$. Ако $m-2-a=8$, $m-2+a=1$ или $m-2-a=1$, $m-2+a=8$, тогаш $2m-4=9$, што не е можно. Слично, ако $m=1$, тогаш $p=5$.

Ако $p \geq 2$ и $m \geq 2$, тогаш $(p-1)(m-1) \leq 2$ е можно само ако $m = p = 2$, $p = 2, m = 3$ или $p = 3, m = 2$.

За $p = 1, m = 5$, од $n^2 - 5n + 6 = 0$ следува $n = 2$ или $n = 3$.

За $p = 5, m = 1$, од $n^2 - 5n + 6 = 0$ следува $n = 2$ или $n = 3$.

За $p = m = 2$, од $n^2 - 4n + 4 = 0$ следува $n = 2$.

За $p = 3, m = 2$, од $n^2 - 6n + 5 = 0$ следува $n = 1$ или $n = 5$.

За $p = 2, m = 3$, од $n^2 - 6n + 5 = 0$ следува $n = 1$ или $n = 5$.

Според тоа, бараните подредени парови се

(2, 5); (3, 5); (2, 1); (3, 1); (2, 2); (1, 3); (1, 2); (5, 3); (5, 2) .

Втор начин. Бидејќи $mn-1$ и m^3 се заемно прости, добиваме дека $mn-1$ е делител на n^3+1 ако и само ако $mn-1$ е делител на

$$m^3(n^3+1) = m^3n^3 - 1 + m^3 + 1 = (mn-1)(m^2n^2 + mn + 1) + m^3 + 1$$

ако и само ако $mn-1$ е делител на m^3+1 . Според тоа, подредениот пар (n, m) е решение на задачата ако и само ако подредениот пар (m, n) е решение на задачата.

i) Ако $m = n$, тогаш $\frac{n^3+1}{n^2-1} = \frac{n^2-n+1}{n-1} = n + \frac{1}{n-1}$ е природен број ако и само ако $n = 2$.

ii) Нека $m > n$. Ако $n = 1$, тогаш $\frac{2}{m-1}$ е природен број ако и само ако $m = 2$ или $m = 3$.

Понатаму, нека $n \geq 2$. Тогаш, како и во решението според првиот начин имаме $\frac{n^3+1}{mn-1} = pn-1$, од што заедно со $m > n$ добиваме

$$pn-1 = \frac{n^3+1}{mn-1} < \frac{n^3+1}{n^2-1} = n + \frac{1}{n-1},$$

па затоа $n(p-1) < 1 + \frac{1}{n-1} \leq 2$. Но, $n \geq 2$ па затоа од последното неравенство следува дека $p = 1$. Сега од

$$n^3 + 1 = (n-1)(mn-1) = n^2m - n - mn + 1 \text{ и } n \in \mathbb{N}$$

следува $n^2 - mn + m + 1 = 0$, т.е.

$$m = \frac{n^2+1}{n-1} = n + 1 + \frac{2}{n-1}.$$

Но, $m \in \mathbb{N}$ па затоа од последното равенство следува дека $n = 2$ или $n = 3$, при што и во двата случаи $m = 5$.

Конечно, (2, 5); (3, 5); (2, 1); (3, 1); (2, 2); (1, 3); (1, 2); (5, 3); (5, 2) .

5. Нека S е множество од сите реални броеви поголеми од -1 . Определи ги сите функции $f : S \rightarrow S$ кои ги задоволуваат условите:

а) $f(x + f(y) + xf(y)) = y + f(x) + yf(x)$, за секои $x, y \in S$;

б) Функцијата $\frac{f(x)}{x}$ е строго растечка во секој од интервалите $-1 < x < 0$ и $x > 0$.

Решение. Од условот б) следува дека равенката $f(x) = x$ има најмногу три решенија и тоа: едно за $x \in (-1, 0)$, едно за $x = 0$ и едно за $x \in (0, +\infty)$.

Нека $f(a) = a$, за некој $a > 0$. Ако ставиме $x = y = a$, тогаш од а) добиваме

$$f(2a + a^2) = f(a + f(a) + af(a)) = a + f(a) + af(a) = 2a + a^2.$$

Тогаш, бидејќи $2a+a^2 > 0$ следува дека и $2a+a^2$ е решение на $f(x) = x$, при $x > 0$. Според тоа, $2a+a^2 = a$ т.е. $a(a+1) = 0$, што не е можно за $a > 0$. Значи, за секој $a > 0$ важи $f(a) \neq a$.

Слично, за секој $a \in (-1, 0)$ важи $f(a) \neq a$.

Бидејќи, за $x = y \in S$ од a) добиваме $f(x+f(x)+xf(x)) = x+f(x)+xf(x)$, единствена можност е $x+f(x)+xf(x) = 0$. Според тоа, $f(x) = -\frac{x}{1+x}$ за секој

$x \in S$. Лесно се проверува дека $\frac{f(x)}{x} = -\frac{1}{1+x}$ строго монотono расте на интервалите $(-1, 0)$ и $(0, +\infty)$. Понатаму,

$$\begin{aligned} y + f(x) + yf(x) &= y - \frac{x}{1+x} - \frac{yx}{1+x} = \frac{y-x}{1+x} = -\frac{x-y}{1+x} = -\frac{\frac{x-y}{1+y}}{1+\frac{x-y}{1+y}} \\ &= f\left(\frac{x-y}{1+y}\right) = f(x+f(y)+yf(y)). \end{aligned}$$

6. Докажи дека постои подмножество A од множеството природни броеви со следното својство: за секое бесконечно множество S од прости броеви постојат два природни броја $m \in A$ и $n \notin A$ такви што секој од нив е производ на k различни елементи од множеството S за некој $k \geq 2$.

Решение. Нека $P = \{p_1, p_2, p_3, \dots\}$ е множеството од сите прости броеви. Дефинираме $A = \bigcup_{k=2}^{\infty} A_k$, каде што $A_k = \{q_1 \dots q_k \mid q_i \in P, p_{k-1} \neq q_1, q_2, \dots, q_k\}$.

Нека S е бесконечно множество прости броеви и $p_k \in S$. Тогаш, множеството $S \setminus \{p_k\}$ е бесконечно, па постојат $q_1, q_2, \dots, q_{k+1} \in S \setminus \{p_k\}$ и притоа ако

$$m = q_1 q_2 \dots q_k q_{k+1} \text{ и } n = q_1 q_2 \dots q_k p_k$$

добиваме $m \in A$ и $n \notin A$. Ако $p_k \notin S$, тогаш егзистенцијата на броевите m и n е очигледна.